

ทวิภพ: การศึกษาในฐานะภาพยนตร์ไทยแนวโต้กลับอาณานิคม*

อาจารย์นัทนัย ประสานนาม

ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

ทวิภพ (2547) เป็นภาพยนตร์ที่ดัดแปลงจากนวนิยายยอดนิยมของทมยันตีเรื่อง ทวิภพ (2530) ทวิภพฉบับภาพยนตร์กำกับโดยสุรพงษ์ พินิจคำ บทภาพยนตร์โดยสุรพงษ์ พินิจคำและปรามินทร์ เครือทอง นักประวัติศาสตร์อิสระที่ผ่านมามีการดัดแปลงนวนิยายเรื่อง ทวิภพเป็นละครโทรทัศน์และภาพยนตร์มาแล้วหลายครั้ง การตีความใหม่ในฉบับภาพยนตร์น่าจะเชื่อมโยงกับวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ.2540 อย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ปรากฏความพยายามในการกอบกู้ “ความเป็นไทย” และ “อัตลักษณ์ไทย” ในภาพยนตร์ไทยหลายเรื่องที่เกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่าสำนักทางการเมืองปรากฏทั้งในฉบับนวนิยายและฉบับภาพยนตร์ แต่ภาพยนตร์ได้ขยาย “สาร” ทางการเมืองและประวัติศาสตร์ด้วยการปรับเปลี่ยนฉากจากสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นยุคสมัยที่ประเทศไทยเริ่มเผชิญหน้ากับการคุกคามของอำนาจตะวันตก การโต้กลับในภาพยนตร์กระทำผ่านการนำเสนอภาพแทนชาวตะวันตกว่าป่าเถื่อนในขณะที่เชิดชูภูมิปัญญาและความเป็นอารยะของไทย และการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม กลวิธีการโต้กลับที่สำคัญที่สุดคือการเขียน “เรื่องเล่าของนางแอนนา” ขึ้นใหม่ ซึ่งเรื่องเล่าของนางแอนนา เลียวโนเวนส์นี้ถูกผลิตซ้ำในวงวรรณกรรม การแสดงละครบรอดเวย์ และอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในโลกตะวันตก ในฉบับภาพยนตร์ไทยเรื่องเล่าของนางแอนนาถูกแทนที่ด้วยการเดินทางของตัวละครเอกคือมณีจันทร์ และถูกลดสภาพให้กลายเป็นเพียงจินตนาการเพื่อฝันของชาวตะวันตกมากกว่าความจริงที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ภาพยนตร์ยังวิพากษ์อุดมการณ์และวาทกรรมอาณานิคมผ่าน “ภารกิจของผู้หญิงผิวขาว” ของนางแอนนาด้วย

The Siam Renaissance: A Study as Counter-Discursive Thai Films

Natthanai Prasannam

Department of Literature, Faculty of Humanities

Kasetsart University

Abstract

The Siam Renaissance (2004) is a film adapted from *Dhaviphop* (1987, *The Romance of Two Worlds*), a Thai popular novel by Damayanti. The film was directed by Surapong Pinijkhar. The screenplay was written by Surapong Pinijkhar and Poraminthra Krouethong who are recognized as non-formal historians. Previously, *Dhaviphop* had been adapted into films and television series; the new interpretation by Pinijkhar and Krouethong noticeably coheres with the Thai social context after the economic crisis in 1997. An interesting movement in Thai film circle after the crisis is the redemption of “Thainess” and “Thai identity.” It is found that socio-political consciousness is established in both the novel and film. Nevertheless, the film version broadens political and historical messages by altering the setting into that in the reign of King Mongkut, the period of great confrontation between Siam and the West. Counter-discourse is pursued in the course of rediscovering Thai royal-nationalist history, representing the West as the uncivilized and glorifying Thai wisdom. The most significant counter-discursive practice is the remaking of “Anna myth.” In this context, Anna myth is the story of the English governess at the Siamese court by Anna Leonowens which has been reproduced among literary circle, Broadway performances, and film industry in the West. The myth is transformed into the journey of Maneechan, the major character and comprehended as an exotic fantasy of the West. Moreover, the film also writes back to colonial discourse in “White Woman’s Burden” by Anna.

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552